

LUD

ORGAN

TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO we LWOWIE

POD REDAKCYĄ

Dra ANTONIEGO KALINY.

~~~~~  
Rocznik trzeci.  
~~~~~

(Z tablicą i melodyami w tekście).

WE LWOWIE 1897.

NAKŁADEM TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO.

Z Drukarni Ludowej pod zarz. St. Baylego.

~~~~~
Adres Redakcyi: Lwów, ulica Zimorowicza 7.

SPIS RZECZY

zawartych w III. roczniku.

I. Rozprawy.

	Str.
Jan Witort: Kucya na Litwie	1
Z. St.: Znad Buga. Szkic etnograficzny	7
Jan Witek: Antisemityzm w powiastkach i farsach ludowych	46
Segel: Wierzenia i lecznictwo ludowe Żydów	49
Fr. Rawita: Ze zbioru apokryfów	61
Jan Witort: Zarysy prawa zwyczajowego ludu litewskiego	97 193 293
Zofia Grynbergowa: Melodye niektórych pieśni ludowych	121
Jan Witort: Przyczynek do przeżytków kulturalnych (Piszcz obrazowe)	135
Fr. Rawita: „Pobratymstwo i posestrie“	137
Jan Witort: Etnografia i najnowsze studia nad literaturą	213
Dr. St. Eljasz-Radzikowski: Polscy Górale tatrzańscy	225
Bron. Koskowski: O mieszkaniach i żywieniu się Żydów małomiasteczkowych w Królestwie polskiem	314
Oдноśna tablica dołączona przy końcu	
Dr. Karol Mátýas: Ludowe nazwy miejscowe w powiecie Brzeskim w Galicyi	330
Ludwik Młynek: Uwagi nad pieśniami ludn wielickiego	347

II. Zbiory materiałów etnograficznych.

Dr. Antoni Kalina: Z puszczy Kurpiowskiej	64
Włodz. Hnatiuk: Frycówka	70
Ks. Wład. Sarna: Kołęda	72
Włodz Hnatiuk: Pieśni rekruckie	73
Szymon Gonet: Rękawka i skały Twardowskiego w Podgórzu	76
Tenże: Język polski w wojsku	78
Tenże: Szczegóły z gwary ludowej	138
Tenże: Szczegóły z wierzeń ludu	140
L. Magierowski: Przyczynek do wierzeń ludowych	142
A. Siewiński: Bajka o Wojtku	146
Bron. Świdnicki: Opowiadanie o dyable	152

Os. 2117

Pieśni rekruckie.

Co roku odchodzi kilku nowo odebranych rekrutów do wojska z każdej wsi; dzieje się to w pierwszych dniach października. Zdawałoby się, że to taka zwyczajna rzecz, iż nie warto na nią zwracać uwagi. Tymczasem tak nie jest. Dzień odejścia do wojska stanowi u rekrutów nowy peryod życia, nie może więc być bez wpływu na całą wieś; dlatego trzeba większą nań zwrócić uwagę.

Już na trzy dni przed odejściem rekruci nic nie robią: śpią, chodzą po krewnych, sąsiadach, rozprawiają o strasznej, nieznaney przyszłości, słuchają chętnie rozmaitych kłamstw i przechwałek wysłużonych żołnierzy i t. d. W samą wilią odejścia wynajmują muzykantów i tańczą całą noc, ażeby się na długo wytańczyć. Nie obejdzie się przytem bez napojów gorących, którymi się raczą dotąd, dokąd nie stracą na pół przytomności i nie zapomną o wszystkim. Czasem wydarzy się i bójka.

Rano niewyspani, zmęczeni zbierają się w podróż. Ubrawszy na siebie jak najlichszą odzież — dobrej szkoda, bo może jakiś dobry kolega pożyczyć sobie bez wiadomości właściciela — przygotowawszy do podróży co potrzeba, idą do krewnych, do sąsiadów, do przyjaciół i żegnają się z nimi. Łzy leją się obficie, osobliwie u kobiet, ale i niejedno męskie oblicze zmoczy się niemi... Najprzykrzejsze rozstanie się z rodzicami, osobliwie z matką i ze siostrami. Ile to płaczu! Ile narzekań! Po pożegnaniu schodzą się rekruci w umówionem miejscu, najczęściej koło karczmy, gdzie na nich już czekają muzykanci i podwozy. Za rekrutami zbierają się wszyscy, kto tylko ma z nimi jaką styczność; rodzice odprowadzają synów, dziewczęta kochanków, dzieci pragną być koniecznie także przy niezwykłej uroczystości... Na dany znak ruszają podwozy, za nimi muzykanci, dalej rekruci, wreszcie im przychylni. Im większa wieś, tem większy pochód. Muzykanci grają, rekruci śpiewają, chociaż nieraz wśród śpiewu ten lub ów płaczem wybuchnie, kobiety płaczą. Pochód udaje się tak aż na granicę wsi; tam zatrzymuje się na chwilę; następuje jeszcze raz pożegnanie, jeszcze rzewniejsze. Wreszcie rekruci wsiadają na wozy i oddalają się zwolna z żałosną pieśnią na ustach. Pozostali długo jeszcze patrzą za nimi, aż wreszcie znikną im z oczu. Wtedy wracają powieszawszy głowy; muzykanci już nie grają...

Mnie udało się zapisać dwie pieśni, które bywają śpiewane przy odejściu rekrutów. Pierwsza z nich zapisana w Puźnikach (Bucz. pow.), druga w Hrehorowie (Bucz. pow.); — ostatnia w dwóch

waryantach. Pieśni te nie bardzo nowe i nie bardzo ciekawe, jeżeli porównamy je z okolicznością, wśród jakiej bywają śpiewane. Ale mnie nie chodzi tak o te pieśni, które tu podaje, jak raczej o to, ażeby na podobne pieśni zwrócić uwagę. Między niemi muszą się znaleźć niejedne perły poezji ludowej, które będą zasługiwały na to, ażeby szersza publiczność z niemi się zaznajomiła. Niech tutaj podane będą początkiem.

I.

Tam na hori trawa szumyt,
Ja ũ tji trawi žomnjyr lŕyzt,
Nad žomnjyrom konyk stojit.
Ny ŕtjij, konju nado mnojoŭ!
Wybyj mynji hrib nohojoŭ,
Wybyj mynji hrib nohojoŭ,
A sam biŕy dorohojoŭ,
Cjisarskojoŭ, szyrokojoŭ.
A tam budut ŕyńci ŕyaty,
Taj ne daj sŕy ũ ruki ŕŕjaty.
Jak prybiŕysz na to sęlo,
Zarŕy smutno, nywyselę.
Jak prybiŕysz na podwiry,
Udar hołowoŭ go o dwiry.
Jak prybiŕysz kraj woręta,
Skłęo hołowu jak syrota.
Wyjdy otec, zasmutyt sŕy,
Wyjdy maty, utjiszyt sŕy.
Oj ty, konju, woroneńkyj,
De mij synok mołodeńkyj?
Oŕny maty pisku ŕmenju,
Posjij jŕyho po kamenju.
Jak toj pisok zjijdy,
Tohdy twij syn, mij pan pryjdy.

II.

Waryant 1.

Szczisływa jim taj doroha,
Kuda idut žomnjareńky,
Naszi djity mołodeńki.
A za nymy mamy ũmliwajut,
Swojich djityj wyprałŕajut.
Oj ny placzty, mamy, za namy,
Ny wypoŭnty mory ŕłozamy.
Oj wy mory ny wypoŭnty,
Wy nas z wojska ny wykupyty.

Buło tohdy, mameju, plakaty,
Jak zaczyły brańciji braty.
Jak zaczyły brańciji braty,
Cjisarowy prysyhaty.
Cjisarowy prysyhaty,
Kuczyryky optynaty.
    Szczisływa jim taj doroha,
    Ja z Byryżyn jaż do Lwowa,
    Ja zji Lwowa jaż do Widnny.
Łyszyjut sly mamy bidnji,
Łyszyjut sly sestry ridnji,
Łyszyjy sly usja rodyna.
Łyszyjy sly ũ doma myła.
Łyszyjut sly czornji oczy,
De ja chodyŭ ũ deń i ũ noczy ;
Chody, chody, j szeze sly choczy.
    Szczisływa jim taj doroha,
    Ja z Byryżyn jaż do Lwowa,
    Ja zji Lwowa jaż do Berna.
Vze sly wit tam ny powernu...
    Oj ja z Berna jaż do Rymu !
Oj widaj ja tam zahynu.

Waryant 2.

Szczisływa jim taj doroha,
Kudy idut żomnyrefky,
Naszi chłopeji mołodeńki.
    A za nymy neńka stareńka
    Placzy hirko, umliwajy,
    Swoho syna wykuplajy.
Ny płacz maty, ny płacz hoży,
Njic ty toj płacz ny pomoży.
Buło tohdy. neńcju, plakaty,
Jak zaczyły brańciji lapaty,
Kuczyryky opstryhaty,
Cjisarowy prysyhaty.
    Szczisływa jim taj doroha,
    A z Byryżan aż do Lwowa,
    A zji Lwowa aż do Widnji.
Łyszyjut sly mamy bidnji,
Łyszyjut sly bratji ridnji,
Łyszyjy sly ũsja rodyna,
A ja jidu jak byłyna.
    Szczisływa jim taj doroha,
    Ta iz Widnji aż do Rymu !
Aż tamka ja ũže zahynu.

Włodzimierz Hnatiuk.